

Sygn. akt I CSK 555/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa M. S.A. z siedzibą w L.

przeciwko A. Z.

o nakazanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 maja 2013 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 17 kwietnia 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2012 r. sprostował w zaskarżonym wyroku oznaczenie przedmiotu sporu w ten sposób, że zawarte w nim określenie „o uznanie czynności za bezskuteczną” zastąpił oznaczeniem „o nakazanie” (punkt I wyroku), zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 24 maja 2011 r. w ten sposób, że powództwo oddalił i obciążył stronę powodową kosztami procesu za obie instancje.

W sprawie tej powód M. sp. z o.o. z siedzibą w L. w pozwie z dnia 7 października 2009 r. wniósł o:

- nakazanie pozwanej A. Z. znoszenie egzekucji z nieruchomości położonej w W. przy Al. [...] m. 54 dla której urządzona jest księga wieczysta prowadzona przez Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych nr KW 327628/0, stanowiącej wyłączną własność pozwanej na podstawie umowy podziału majątku wspólnego zawartej pomiędzy pozwaną a A. P. Z., w formie aktu notarialnego w dniu 10 października 2008 r. przed notariuszem D. W. Rep. A nr [...]. w celu zaspokojenia wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty z dnia 22 września 2008r. wydanego przez Sąd Okręgowy sygn. ...41/08, w kwocie 521 000 zł należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 25 kwietnia 2008 r. oraz 13 727 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, z tym zastrzeżeniem, że pozwana może zwolnić się z zobowiązania poprzez zapłatę kwoty wynikającej z powyższego wyroku;
- nakazanie pozwanej A. Z. znoszenie egzekucji z udziału w rozmiarze 1/114 części nieruchomości położonej w W. przy Al. [...] w postaci garażu nr 83 dla której urządzona jest księga wieczysta prowadzona przez Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych KW 459835/8, stanowiącej wyłączną własność pozwanej na podstawie umowy podziału majątku wspólnego zawartej pomiędzy pozwaną a A. P. Z., w formie aktu notarialnego w dniu 10 października 2008 r. przed notariuszem D. W. Rep. A nr [...], w celu zaspokojenia wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty z dnia 22 września 2008 r. wydanego przez Sąd Okręgowy sygn. ...41/08, w kwocie 521 000 zł

należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 25 kwietnia 2008 r. oraz 13 727 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, z tym zastrzeżeniem, że pozwana może zwolnić się z zobowiązania poprzez zapłatę kwoty wynikającej z powyższego wyroku.

Pozwana wносиła o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 24 maja 2011 r. uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda M. sp. z o.o. z siedzibą w L. wspomnianą umowę z dnia 10 października 2010 r., zawartą przed notariuszem D. W. w Kancelarii Notarialnej w W. przy ul. P. [...] za nr Rep. A Nr [...], zastrzegając, że pozwana może zwolnić się z roszczenia powódki zapłatę kwoty objętej prawomocnym nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w W. z dnia 22 września 2008 r. sygn. akt ...41/08, oraz zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 33 267 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Prawomocnym nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanym w dniu 22 września 2008 r. przez Sąd Okręgowy w sprawie o sygn. akt ...41/08 A.P. Z. wraz z innymi pozwanymi solidarnie został zobowiązany do zapłaty na rzecz M. sp. z o.o. w L. kwoty 521 000 zł należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 25 kwietnia 2008 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 13 727 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W dniu 7 maja 2008 r. A.P. Z. i A. Z. zawarli umowę majątkową małżeńską mocą której małżonkowie ustanowili rozdzielność majątkową, zaś w dniu 10 października 2008 r. A. Z. i A.P. Z. dokonali podziału majątku wspólnego w ten sposób, że A. Z. nabyła w całości własność lokalu nr 54 położonego w W. przy Al. [...] wraz z udziałem wynoszącym 1/114 w nieruchomości wspólnej bez spłat i dopłat.

W dniu 12 listopada 2008 r. na wniosek powoda wszczęta została egzekucja w stosunku do A.P. Z., w wyniku której powód uzyskał zaspokojenie roszczeń co do kwoty 239,37 zł. Sąd ustalił, że A.P. Z. nie posiada majątku wystarczającego na zaspokojenie roszczeń powoda.

Sąd Okręgowy wskazując na treść art. 527 § 1 i 3 k.c. uznał, że w przedmiotowej sprawie spełnione zostały przesłanki uznania zaskarżonej czynności za bezskuteczną.

Wskazał, że pozwana nie obaliła domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k.c. Zaznaczył, że w umowie o podziale majątku dorobkowego nie zostały przewidziane żadne świadczenia wzajemne za przeniesienie udziału w nieruchomościach na rzecz pozwanej, co oznacza, że czynność miała charakter nieodpłatny.

Sąd pierwszej instancji przyjął, że w dacie zawierania przez A.P. Z. i A. Z. umowy o podziale majątku A.P. Z. miał świadomość, że działa z pokrzywdzeniem wierzyciela zwłaszcza, iż nie posiadał innego majątku, poza mieszkaniem którego własność przeniósł na rzecz żony.

Sąd Okręgowy podkreślił, że ustanie wspólności majątkowej dłużnika i jego małżonka na skutek umowy oraz dokonany umownie podział majątku, który był objęty tą wspólnością, wyłącza możliwość zaspokojenia się wierzyciela z przedmiotu, który wchodził w skład majątku wspólnego, nawet w przypadku uzyskania uprzednio klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika.

Apelację powódki od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w W., Sąd Apelacyjny uznał za zasadną.

Za trafny uznał zarzut skarżącej, orzekania przez Sąd Okręgowy o innym przedmiocie, niż zostało to określone w treści żądania pozwu. Podkreślił, że żądanie pozwu zostało jednoznacznie określone jako „żądanie nakazania pozwanej A. Z. znoszenia egzekucji z nieruchomością” i do czasu zamknięcia rozprawy przed Sądem pierwszej instancji przedmiot sprawy był oznaczony jako „o nakazanie”.

Dopiero w zaskarżonym wyroku Sąd Okręgowy samodzielnie (z urzędu) dokonał zmiany oznaczenia przedmiotu sprawy jako sprawy „o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną” i rozstrzygnął w przedmiocie tego zmienionego żądania, do było niedopuszczalne, gdyż w ten sposób doszło do orzekania ponad żądanie.

Z kolei roszczenie określone w pozwie jako żądanie „nakazanie znoszenia egzekucji” nie zasługiwało na uwzględnienie, jako przedwcześnie. W ocenie Sądu bowiem, bez uprzedniego uznania czynności prawnej za bezskuteczną, nie można

domagać się nakazania znoszenia egzekucji z uzyskanego na podstawie tej czynności majątku.

Uznając za bezpodstawną zmianę oznaczenia przedmiotu sprawy dokonaną z urzędu, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 350 § 3 k.p.c. sprostował w zaskarżonym wyroku oznaczenie przedmiotu sporu w ten sposób, że dotychczasowe oznaczenie „o uznanie czynności za bezskuteczną” zastąpił oznaczeniem „o nakazanie”. Zaznaczył jednocześnie, że wyrok został wydany co do roszczenia „o nakazanie” zgłoszonego w pozwie i w tym zakresie korzysta z powagi rzeczy prawomocnie osądzonej. Odnoszenie się do pozostałych zarzutów apelacji uznał za zbędne.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wywiodła powódka opierając ją na obu podstawach. W ramach naruszenia prawa materialnego zarzuciła naruszenie art. 527 § 1 k.c. i art. 528 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na pominięciu tych przepisów w ustalonym i nie kwestionowanym przez Sąd Apelacyjny stanie faktycznym sprawy.

W ramach naruszenia przepisów postępowania zarzuciła naruszenie art. 321 § 1 oraz art. 187 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. poprzez orzeczenie przez Sąd Apelacyjny odnośnie żądania nie objętego podstawą faktyczną powództwa, pominięcie całości wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji, nieprzeprowadzenie własnego postępowania dowodowego i rozpoznanie sprawy bez uwzględniania stanu faktycznego będącego podstawą powództwa oraz art. 350 § 1 k.p.c. w zw. z art. 350 § 3 k.p.c. poprzez ich zastosowanie i bezpodstawne sprostowanie wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 24 maja 2011 r. w zakresie oznaczenia przedmiotu sporu, mające istotny wpływ na wynik sprawy jako skutkujące uwzględnieniem apelacji i oddaleniem powództwa.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania wywołanych wniesieniem skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jedną z zasad naczelnych naszego procesu cywilnego jest zasada dyspozytywności, która obejmuje m. in. przewidziane w art. 321 k.p.c. związanie

sądu żądaniem pozwu. Zgodnie z treścią tego przepisu sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

Zakres orzekania sądu określony zostaje już w pozwie, w którym powód winien dokładnie sprecyzować zgłaszane żądanie wraz z podaniem wartości przedmiotu sporu w sprawach, w których jest to konieczne, oraz przytoczyć okoliczności faktyczne, mające to żądanie uzasadniać (art. 187 § 1 k.p.c.). Tak więc to powód decyduje nie tylko o wszczęciu postępowania, ale także o zakresie rozstrzygnięcia sprawy.

Związanie granicami żądania nie oznacza, że sąd związany jest w sposób bezwzględny samym sformułowaniem zgłoszonego żądania. Jeżeli treść żądania sformułowana jest niewłaściwie, niewyraźnie lub nieprecyzyjnie, Sąd może, a nawet ma obowiązek odpowiednio je zmodyfikować, jednakże zgodnie z wolą powoda i w ramach podstawy faktycznej powództwa. Oczywiście, ingerencja Sądu w tym zakresie nie może być zbyt daleko idąca. W tym przypadku chodzi wyłącznie o nadanie objawionej w treści pozwu woli powoda poprawnej jurydycznie formy (wyrok SN z dnia 28 czerwca 2007 r., IV CSK 115/07, Lex nr 358817). W innym orzeczeniu stwierdzono, że nawet w razie niewyraźnego lub wręcz niewłaściwie sformułowanego żądania sąd może je odpowiednio zmodyfikować, jednakże tylko zgodnie z wolą powoda. Związanie sądu granicami żądania obejmuje nie tylko związanie co do samej treści (wysokości) żądania zasadniczego, ale także co do uzasadniających je elementów motywacyjnych (wyrok SN z dnia 9 maja 2008 r., III CSK 17/08, Lex nr 424385).

Oznacza to, że rolą sądu jest dbanie o precyzyjne określenie żądania, od tego bowiem zależy zachowanie jednolitości między przedmiotem postępowania a przedmiotem rozstrzygnięcia.

Powód podstawę faktyczną i prawną swojego powództwa nazwał wprost i wyraźnie w pozwie, jako skarga pauliańska wraz z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia, wskazując także prawidłową podstawę roszczenia z art. 527 k.c. Samo żądanie sformułował jednak w ten sposób, że wniósł o nakazanie pozwanej A. Z. znoszenia egzekucji z nieruchomości położonej w W. stanowiącej wyłączną własność pozwanej na podstawie umowy podziału majątku wspólnego zawartej pomiędzy pozwaną a A. P. Z., w celu zaspokojenia wierzytelności wynikającej z

nakazu zapłaty z dnia 22 września 2008 r. Intencja powoda została jednak dostatecznie wyartykułowana w treści pozwu. Dlatego rację ma skarżący, że podstawą faktyczną powództwa było uznanie czynności podziału majątku dorobkowego dokonanej przez pozwaną za bezskuteczną w stosunku do powódki i takie jego żądanie znalazło odzwierciedlenie w treści uzasadnienia pozwu.

W tym też kierunku podążało postępowanie prowadzone przez Sąd pierwszej instancji, który powództwo o uznanie czynności za bezskuteczną uwzględnił.

Należy podkreślić, że ogólna zasada wyrokowania, w myśl której sąd jest związany żądaniem pozwu, nie powinna być stosowana formalistycznie w tym rozumieniu, że korygując brzmienie tego żądania w sentencji wyroku na formułę, która w sposób nie budzący wątpliwości odpowiada rzeczywistym intencjom powoda sąd nie narusza art. 321 k.p.c. (por. wyrok SN z dnia 14 grudnia 1976 r. IV CR 525/76 niepubl.). Sąd Apelacyjny podszedł w rozpoznawanej sprawie do tej kwestii przesadnie formalistycznie, nie próbując nawet wyjaśnić swoich wątpliwości co do rzeczywistej treści żądania powoda. Skutkiem tego było pozbawienie powoda ochrony prawnej przewidzianej w treści art. 527 k.c., udzielonej mu przez Sąd Okręgowy.

Z tych przyczyn skargę kasacyjną należało uwzględnić (art. 398¹⁵ w zw. z art. 1089 § 2 k.p.c.).